

Před 80 lety se narodil „indiánský náčelník“ Ján Langoš

3.8.2026 - Jan Ruml | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

(3. 8. 2026) - Polský sociolog Zygmunt Bauman se ve své knize *Modernita a holocaust* zamýšlí nad tím, zda systematické vyhlazování Židů za druhé světové války bylo pouhou výchytkou, jakousi slepou kolejí vývoje moderní civilizace, či šlo o přímý důsledek tohoto vývoje. Dospěl k závěru, že do absurdity vyvinutá racionalita bez vyšších závazků, v ruku v ruce s bezchybně provedeným úředně technickým řešením, relativizace hodnot, kdy dobro a zlo ztratilo svůj objektivní charakter a stalo se jenom lidským konstruktem, vyústily v holocaust. A že důsledkem tohoto důsledku je skutečnost, že pokud nepřiznáme selhání moderní civilizace a tuto otázku vytlačíme za obzor naší zkušenosti, jsme schopni to opakovat znovu.

„Přemýšlel o středověké kultuře, jež stála na židovsko-křesťanských hodnotách. Ježíš nepřišel proto, aby Starý zákon zrušil, nýbrž aby jej naplnil. A Ján jako katolík, jak o tom často hovořil, byl osloven starozákonní výzvou prvních slov, které Bůh k člověku vyslovil: Já jsem tvůj Bůh a nebudeš mít jiných bohů kromě mne, kterým by ses klaněl.“

Podobně přemýšlel i Ján Langoš, tento novozákonně starozákonní katolík. Přemýšlel o středověké kultuře, jež stála na židovsko-křesťanských hodnotách. Ježíš nepřišel proto, aby Starý zákon zrušil, nýbrž aby jej naplnil. A Ján jako katolík, jak o tom často hovořil, byl osloven starozákonní výzvou prvních slov, které Bůh k člověku vyslovil: Já jsem tvůj Bůh a nebudeš mít jiných bohů kromě mne, kterým by ses klaněl. Pak bylo jasné, co je dobro a zlo, protože byly ustanoveny Bohem jako objektivní kategorie. Člověk je nedefinuje, je jimi definován. Bůh byl dobro a pravda, jiní bohové byli zlem. Z toho vznikla morální povinnost Starého zákona stavět se proti zlu a Nového zákona konat dobro. Novověk tento svět zrušil, do středu dění namísto Boha postavil člověka, který nejen ztratil schopnost rozlišovat mezi dobrem a zlem, a dokonce sám rozhodoval, co je zlé a co dobré.

Na konferenci v našem Senátu na téma: Ideje, na kterých stojí Česká republika, hovořil Ján o tom, jak na začátku sedmdesátých let jako mladý katolík parafrázoval Steinerovu otázku, co chtěl Všemohoucí říci nám živým, když dopustil takové hrůzy, během kterých poprvé v dějinách i ortodoxní rabíni zapochybovali o jeho existenci, v otázku co chtěl Všemohoucí říci nám křesťanům, když dopustil takové hrůzy, během kterých ti nejlepší z nás, biskupové a kněží začali veřejně podporovat zločinecký, ateistický a materialistický režim, který znamenal smrt a nesvobodu miliónů lidí. A při hledání odpovědi na tuto otázku se v jeho hlavě zrodil zákon o Ústavu paměti národa, jenž by soustředil a zveřejnil slovenské dokumenty z let 1939-1989. Proto, jak sám řekl, abychom se dozvěděli, jací jsme v té době byli, jak jsme se chovali ke zlu, zda jsme se opravdu postavili proti zlu, které znamenaly tyto režimy, nebo jsme se s nimi snažili uzavřít nějakou dohodu, abychom si uchránili své životy, postavení či peníze.

„Ján prestal byť veľkým indiánským náčelníkom, jak jsem jej znal na FMV, ministrem, ktorý svým chováním, důvěryhodností a vystupováním přispěl k tomu, že se lidé přestali bát policie. Stal se hledačem pravdy o dějinách svého vlastního národa, v nichž, podobně jako v dějinách lidstva obecně, jsou zakódovány odpovědi na zmíněné otázky.“

V preambuli tohoto zákona stojí: Stát je povinný zpřístupnit utajenou činnost represivních orgánů v době nesvobody a určit odpovědnost za porobení vlasti, vraždění, zotročování, loupení a ponižování, morální a hospodářský úpadek provázený justičními zločiny a terorem proti nositelům odlišných názorů, destrukci tradičních principů vlastnického práva a zneužívání výchovy, vzdělávání, vědy a kultury k politickým a ideologickým účelům, jakož i zajistit satisfakci všem, kteří byli poškozeni státem, jenž porušoval lidská práva a vlastní zákony.

Ján prestal byť veľkým indiánským náčelníkom, jak jsem jej znal na FMV, ministrem, který svým chováním, důvěryhodností a vystupováním přispěl k tomu, že se lidé přestali bát policie. Stal se hledačem pravdy o dějinách svého vlastního národa, v nichž, podobně jako v dějinách lidstva obecně, jsou zakódovány odpovědi na zmíněné otázky. Začal osudy jednotlivých lidí, projektem Oral history o obětech totality z období holocaustu, Slovenského národního povstání, druhého odboje, období Gulagu, procesy v padesátých letech. Jeho Úřad zaznamenal svědectví více než osmdesáti lidí, což představuje sto hodin nahraného videozáznamu.

Rozhodnutím zkoumat osud každého Žida během války vyvolal Langošův Ústav na Slovensku doslova zděšení. Zveřejnil soupis likvidovaných židovských firem a začal otevírat, jak kdosi výstižně napsal, nejtajnější třináctou komnatu slovenského národa, v níž leží seznamy arizátorů. Na zmíněné konferenci v Senátu Ján Langoš řekl: Nechci být neslušný a pyšný, ale byl bych rád, kdyby „ex oriente lux“ – světlo z východu – osvítilo i vás a přijali jste obdobný zákon, neboť naše osudy po roce 1938 byly totožné. Ano, milý Jano, naším společným úkolem je odhalit pravdu o nás, do roku 1992 občanech jedné republiky.

Dovolte, abych svou krátkou vzpomínku zakončil větou, kterou Ján Langoš pronesl v televizním pořadu Krásný ztráty: „*Bůh ode mne žádá, abych odpustil svým viníkům. Já ale nemohu odpustit viníkům jiných*“.

AUTOR: JAN RUML

FOTO: Rodinný archiv

<https://www.ustrcr.cz/vyroci-jan-ruml-vzpomina-na-jana-langose>